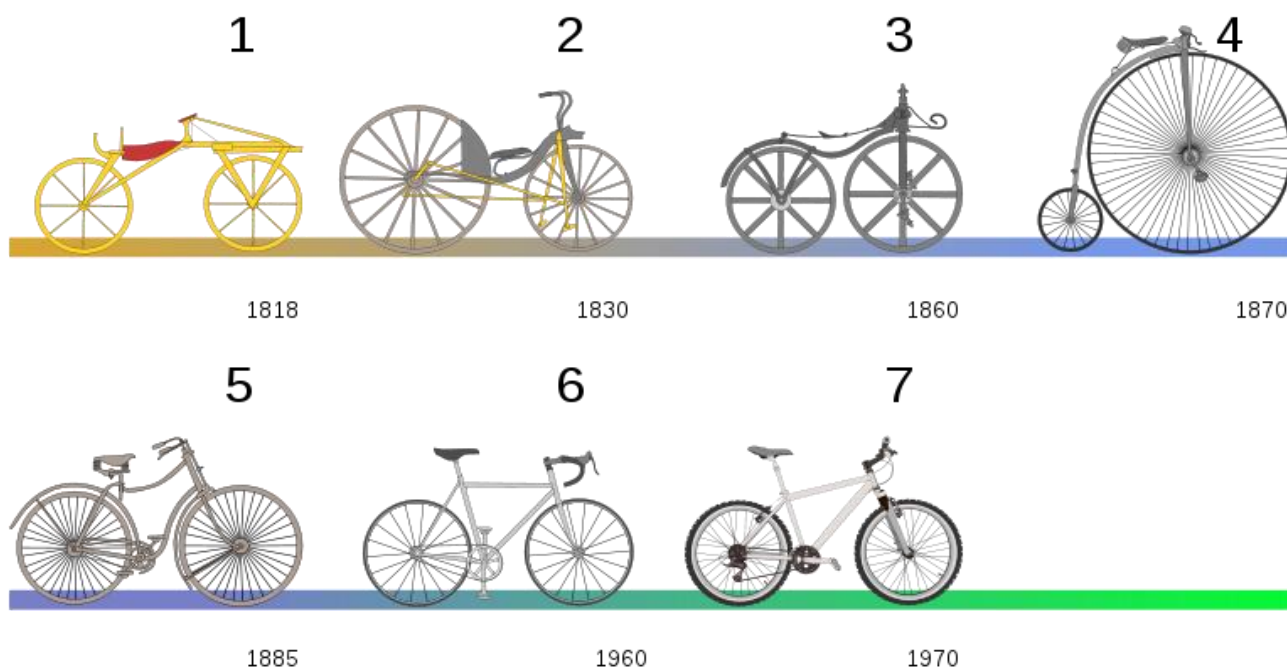

JALGRATAS JA AJALUGU

Esimesed katsetused jalgratta leiutamiseks

Esimesed jalgratta joonised olevat umbes aastal 1500 teinud kunstnik Leonardo da Vinci või siis tema õpilane. Hiljem avastati, et need võivad olla võltsitud. 1792. aastal valmistas üks prantslane lihtsa puidust jooksuratta, mille seljas istuja end jalgadega edasi tõukas. Rattal polnud rooli ega pedaale. Suuna muutmiseks tuli ratas uude sõidusuunda tõsta.

1817 leiutas sakslane **Karl von Drais** juhtrauaga puidust jooksuratta. Leiutis koosnes kahest raami külge kinnitatud rattast ja polsterdatud sadulast ning kaalus 23 kg. Leiutaja nime järgi kutsuti seda dresiiniks. Õige pea lisati Drais'i rattale reguleeritav sadul ning võeti kasutusele uus sõna *velocipede*, mis tähendab tõlkes kiireid jalgu. Algas jalgrataste võidukäik.

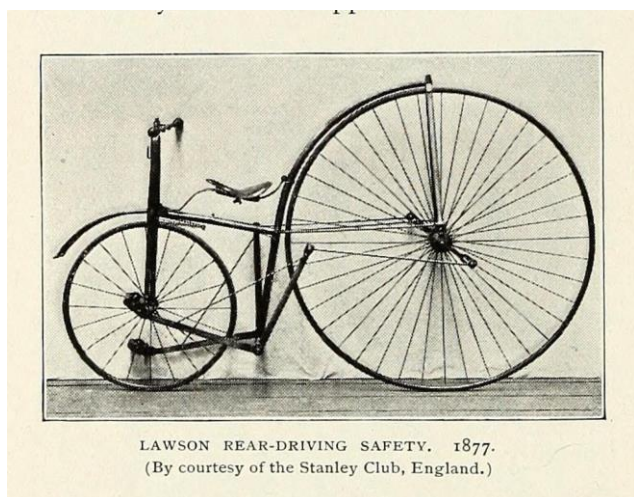
1839–1860. aastatel tehti mitmeid katseid pedaalidega jalgratta leiutamiseks, kuid need leiutised tuntuks ei saanud. Lõpuks asusid jalgratast täiendama prantslased ning lisasid esirattale pedaalid. Sõiduvahendit tunti ka kondiraputaja nime all, kuna sellist tüüpi rattal sõitmine raputas ratturit kõvasti.

1869–1870. aastatel võeti kasutusele suure läbimõõduga (1,5 m) esirattaga **kõrgratas ehk ämblik**. Jalgratas muutus kergemaks, kuna ratta raame hakati puidu asemel valmistama metallist.

1876 ehitati tänapäeva jalgratta prototüüp. Sellist rattast tunti kui ohutut rattast, sest sel oli kettülekanne, mistõttu iste oli toodud kõrgelt ratta kohalt raami keskele. Ratturi jalad ulatusid nüüd maha ja see muutis tasakaalu hoidmise, juhtimise ning ratta selga ronimise ja sealt maha tuleku hõlpsamaks ja ohutumaks.

1888 toimus suur areng rehvide kasutamises. Šoti loomaarst **John Dunlop** leiutas õhuga täidetud jalgratta rehvi, kuna tema väike poeg kurtis, et jalgrattaga üle tänavakivide sõites raputab see koledasti.

1890 saavad ohutud meeste- ja naisteratta versioonid linnarattana tänaste jalgrataste kuju ning jäävad aastakümneteks oluliselt muutmatult kasutusele.

Ohutute rataste mõnd mudelit, näiteks Whippetit ja Swifti, saatis tohutu müüginenu

1960ndatel aastatel levivad käiguvaheajaga sportlikud maanteerattad.

JALGRATAS EESTIS

Jalgrattad jõudsid Eestimaale juba 19. sajandi keskel, kuid enam hakkas sõiduvahend tuntust koguma 1880. aastatel. Jalgrattad olid algul üsna kallid ning esimesteks eestlastest rattaomanikeks olid jõukad linnakodanikud ja tollal rikkaima maanurga, Viljandimaa, talupojad. Vaesemad rattahuvilised valmistasid rattaid tihti ise ja puidust.

Eesti iseseisvuse perioodi algul sai jalgrattast kõige laiemal levikuga sõiduvahend. Jalgratastega sõitsid nii kõrged ametnikud, maarahvas, sõjavägi kui ka politsei.

Pärast II maailmasõja polnud jalgratas nii vabalt saadaval kui varem. Kuid 1950. aastate algul avati Riia jalgrattatehas ning jalgratas muutus taas soovijatele kättesaadavaks masstooteks.

JALGRATTA AJALOO STIILINÄITED

https://www.youtube.com/watch?v=tOMII00_fEQ&index=2&list=PLkikeuOCtrb6bZ1FCUI3APM M3-cJdnli4

<http://www.roads werenot built for cars.com/jkstarley/>

<https://www.youtube.com/watch?v=LfkxeFkKXco&index=42&list=PLkikeuOCtrb6bZ1FCUI3APM M3-cJdnli4>

Fotomaterjal pärineb Wikipediast ja Eesti Rahva Muuseumist.